

УДК 331.556.4(477)(045)

© Черненко Г.С.*

РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Розглянуто основні причини, що зумовлюють процеси переміщення трудових ресурсів, надано характеристику інструментів регулювання міжнародних міграційних процесів на національному рівні. Здійснено аналіз стану і особливостей міжнародної міграції робочої сили в Україні.

Ключові слова: міжнародна міграція, трудовий потенціал, міграційна політика, ринок праці.

Черненко А.С. Регулирование процессов международной трудовой миграции на национальном уровне. Рассмотрены основные причины, которые обуславливают процессы перемещения трудовых ресурсов, дана характеристика инструментов регуляции международных миграционных процессов на национальном уровне. Осуществлен анализ состояния и особенностей международной миграции рабочей силы в Украине.

Ключевые слова: международная миграция, трудовой потенциал, миграционная политика, рынок труда.

G.S. Chernenko. Adjusting of processes of international labour migration at national level. The article shows an influence of economic and political transformations of society on nominative processes. Also the attention is paid to juridical side of names' making. Different ways of commercial names' creating, developed with taking into consideration the peculiarities of economic and political situation are considered.

Key words: ergonomic, ergonym, nominative process, commercial name, economic factor, political transformations, firmnonyms.

Постановка проблеми. Міжнародні міграційні процеси є невід'ємною складовою сучасного суспільства. Використання праці мігрантів з інших держав часто відіграє важливу роль в економіці країни. Разом з тим при переміщенні людей між державами можуть бути порушені норми міжнародного і внутрішньодержавного права відповідних країн і нанесена шкода різним сферам суспільства.

Міжнародна міграція робочої сили є складним і масштабним явищем, яке викликає неоднозначні результати: ліквідує дефіцит робочої сили в деяких галузях і регіонах, вона загострює конкуренцію на ринку праці; даючи можливість отримання надприбутків, створює додатковий тиск на соціальну сферу країн-реципієнтів (країн, в які спрямовані потоки робочої сили).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Міграція населення є складним феноменом, тому вона досліджується фахівцями багатьох спеціальностей. Розробкою теоретичних засад дослідження міграційних процесів займалися такі дослідники, як В. Переведенцев, О. Піскун, І. Прибиткова, Ю. Римаренко, О. Хомра та інші. Процес міжнародної трудової міграції в Україні на сучасному етапі ринкової трансформації економіки, як якісно нове для нас явище, є мало дослідженим і потребує особливої уваги з боку вчених і держави. А тим часом, у світовій практиці вже існують достатньо змістовні моделі системного втручання в процес міждержавної трудової міграції населення. Насамперед, це праці Дж.Борхаса, А.Роя, К. Макконела, Я. Мінсера, Маноло І. Абелли та ін.

Незважаючи на те, що ряд важливих аспектів міжнародної міграції робочої сили знайшов відображення у працях цих та інших вітчизняних дослідників, окремі важливі проблеми, зокрема, методики оцінки впливу міграційних потоків на основні макроекономічні показники розвитку, питання імплементації зарубіжного досвіду в практику державного регулювання цих процесів, дослідження проблемних ситуацій, що утворюються в регіонах внаслідок міграції, взаємовплив стану економіки, соціальної сфери та міжнародної трудової міграції на їх розви-

* аспірант, ДВНЗ «Маріупольський державний університет», м. Маріуполь

ток, удосконалення системи інформаційного і статистичного забезпечення ще певною мірою залишаються поза увагою вчених і практиків.

Мета статті. Якоюга чіткіше окреслення закономірностей міграційних потоків трудових ресурсів, а також розробка дієвих методів регулювання процесів міграції трудових ресурсів на національному рівні задля забезпечення національної безпеки країни.

Викладення основного матеріалу. Перехід до ринкової економіки створює реальні умови для формування ринку праці. Однією з важливих рис його становлення є різке зростання міграційних процесів як усередині країни, так і за її межами. Посилення територіальної міграції населення зумовлюється такими причинами [1]:

- структурною перебудовою економіки і пов'язаними з нею зростанням безробіття, процесами роздержавлення власності й приватизації, які супроводжуються збільшенням мобільності капіталу, його інтенсивним міжгалузевим і географічним переливанням;
- по-друге, нерівномірністю в розміщенні продуктивних сил, суттєвими відмінностями в соціально-економічних умовах життя в селі і в місті, в різних регіонах країни;
- по-третє, різким погіршенням екологічної ситуації в окремих регіонах;
- по-четверте, інтенсифікацією міграційних процесів на національному ґрунті;
- по-п'яте, розширенням зовнішньоекономічних зв'язків України, а також лібералізацією режиму виїзду громадян за кордон.

На сучасному етапі розвитку суспільства значно збільшився рівень нелегальної міграції, що стала загрозою національній безпеці багатьох країн, у тому числі й України. Нелегальна міграція не лише завдає шкоди економічному і соціальному розвитку країни, але й часто пов'язана з різними видами злочинності. Без належного регулювання з боку держави процес трудової міграції може призвести до серйозних потрясінь у соціальній, демографічній та економічній сферах розвитку суспільства. Тому заходи міграційної політики України повинні бути направлені на покращення регулювання міграційних потоків в країні та їх контроль, а також забезпечення потреб української економіки в легальній трудовій імміграції.

Для того, щоб визначити напрями регулювання міграційної політики, треба визначити, на якому рівні вони здійснюватимуться. Тож, існує певна ієрархія рівнів регулювання міграційних процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні регулювання міжнародних міграційних процесів [2]

Назва рівня	Характеристика рівня
Корпоративний	Кожна державна або приватна компанія в межах існуючого зовнішнього правового поля має свою власну стратегію і тактику залучення і використання іноземної робочої сили
Національний	Сукупність державних нормативно-правових актів і адміністративних рішень щодо еміграційної або імміграційної політики
Міждержавний або міжнаціональний	Регулювання відбувається на підставі укладених двосторонніх або багатосторонніх договорів (угод)
Наддержавний або наднаціональний	Законотворча процедура з боку наднаціональних політико-економічних інтеграційних угруповань
Міжнародний	Розробка і прийняття міжнародних конвенцій у сфері трудових відносин

Розглянемо дії держави з регулювання міжнародних процесів міграції трудових ресурсів на національному рівні, до яких відносять:

1. Адміністративно-правове регулювання, яке передбачає встановлення правових норм; встановлення міграційних квот; встановлення рамок можливостей міграції (кримінальні норми).

2. Економічне регулювання міжнародних міграційних процесів полягає у: встановленні митних внесків чи бар'єрів; встановленні відповідних візових ставок; регулювання зарплати мігрантів; запровадження різного роду штрафних ставок.

У структурі організаційно-економічних інструментів регулювання процесів міжнародної міграції, застосованих у міжнародній практиці виділяють три групи заходів, орієнтованих на:

- захист інтересів мігрантів;

- забезпечення державних інтересів країни еміграції трудових ресурсів;
- взаємний захист інтересів країн-донорів та країн-реципієнтів робочої сили.

Заходи, спрямовані на захист інтересів трудящих-емігрантів, покликані полегшити громадянам умови виїзду і повернення в країну проживання шляхом внесення змін у національні законодавства. Цій же меті служить послідовне подолання державної монополії в галузі організації експорту робочої сили, через створення приватних національних агентств, фірм, що займаються посередництвом при працевлаштуванні за кордоном, так і шляхом допуску в країну іноземних представництв, що займаються такого роду діяльністю. [3] Крім того, ця група заходів передбачає встановлення мінімально необхідних вимог до трудових контрактів, що укладаються (терміни договору, розмір зарплати, оподаткування, страхування), захист прав трудящих-мігрантів у країнах-імпортерах робочої сили (через укладання багатосторонніх міжурядових угод), сприяння оперативної і результативної адаптації трудящих-мігрантів до нових умов життєдіяльності в країнах-реципієнтах і реадаптації після повернення на батьківщину.

Заходи, спрямовані на захист державних інтересів країн-експортерів робочої сили передбачають ліцензування державними органами діяльність посередників, що організують експорт робочої сили з метою уповноваження правом посередництва при працевлаштуванні за кордон тільки тих організацій, що мають достатні знання, досвід роботи у цій сфері і спроможні нести матеріальну і юридичну відповідальність за результати своєї діяльності.

Відповідно до територіально – структурних моделей масштаби міжнародних міграційних потоків знаходяться у прямій залежності від:

- наявності та масштабів безробіття в країнах, економіка яких трансформується;
- відмінностей у рівнях економічного розвитку країн і відповідних цим рівням умов життєдіяльності населення;
- національних відмінностей у вартості робочої сили;
- руху міжнародних капіталів та масштабів діяльності транснаціональних корпорацій.

Сучасні міграційні потоки в Україну з країн СНД та далекого зарубіжжя (Близького і Середнього Сходу, Африки, Азії), у тому числі зі складною суспільно-політичною, економічною та санітарно-епідеміологічною ситуацією, носять, без перебільшення, масштабний характер.

Так, за даними Державного комітету статистики [4], загальний приріст чисельності осіб в цілому по Україні за 2010 рік склав (–)184,4 тис. осіб, з яких (–)200,5 тис. осіб – природній приріст населення та 16,1 тис. осіб – сальдо міграції, що показує різницю між кількістю прибулих на дану територію та кількістю вибулих осіб. (Табл. 2.) Оскільки, природній приріст має негативне значення, а сальдо міграції – позитивне, то робимо висновки про негативні тенденції приросту чисельності українського населення.

Таблиця 2

Формування приросту (скорочення) чисельності населення України у 2010 році

	Наявне населення на 01.01.10	Загальний приріст	У тому числі		Наявне населення на 01.01.11	2011 р. у % до 2010 р.
			Природний приріст	Сальдо міграції		
Україна	45962947	-184413	-200546	16133	45778534	99,6
в т.ч.:						
міські поселення	31524795	-83146	-104543	21382	31441649	99,7
сільська місцевість	14438152	-101267	-96003	-5249	14336885	99,3

Серед областей України найбільш негативними тенденціями з огляду на показник сальдо міграції відзначаємо наступні: Київська (4554 осіб), Одеська (5102 осіб), Харківська (1839 осіб) та Чернівецька (635 осіб), найбільш позитивними – Донецька (-1071 осіб), Луганська (-2394 осіб), Рівненська (-1175 осіб) та Херсонська (-1150 осіб). З огляду на це можна зробити висновки щодо центрів тяжіння робочої сили до більш індустріальних та розвинених областей, що стали чинником формування різноманітних за структурою та напрямками міграційних потоків.

Враховуючи демографічний спад, а також складну природу міграційних потоків, необхід-

но зосередитись щонайменше на таких напрямках – покращення регулювання міграційних потоків в країні та їх контроль, а також забезпечення потреб української економіки в легальній трудовій імміграції.

Вивчення міжнародного досвіду у сфері державного регулювання міграційними процесами показує, що Україна, організовуючи трудову еміграцію повинна переслідувати вирішення наступних завдань:

- 1) реалізацію права громадян на свободу пересування;
- 2) сприяння скороченню безробіття і покращення ситуації на національному ринку праці, в тому числі, за рахунок набуття трудоемгрантами за кордоном освіти, професії і кваліфікації;
- 3) забезпечення зворотнього характеру міграції;
- 4) захист прав та інтересів трудящих-мігрантів в країнах-реципієнтах;
- 5) покращення фінансово-економічного положення за рахунок валютних надходжень.

Вирішення цих завдань в Україні в кінцевому результаті покликане забезпечити прискорення темпів економічного розвитку. В свою чергу, невирішеність низки організаційно-правових і економічних питань в галузі зовнішньої трудової міграції породжує негативні наслідки, а саме:

- відтік за кордон представників дефіцитних професій, в тому числі, носіїв високих технологій, що призводить до зниження науково-технічного потенціалу України і виникнення міжнародних конфліктів;
- зростання масштабів нелегальної трудової міграції і, як наслідок, з одного боку, втрати валютних надходжень від трудових емігрантів, з іншого – перетворення місць дислокації іноземних працівників у криміногенні зони;
- соціальна незахищеність громадян, які працюють за кордоном. [5]

Завдяки своєму географічному розташуванню, Україна і в майбутньому залишатиметься головною транзитною країною для незаконних мігрантів до країн ЄС. На думку експертів, економічне зростання, наближення рівня заробітних плат до існуючого в європейських країнах, а також демографічний спад послаблять інтенсивність імміграції з нашої держави. Ці чинники, вочевидь, зроблять Україну більш привабливою країною призначення для легальних та нелегальних трудових мігрантів з країн СНД та Азії.

Висновки

Отже, державна міграційна політика України повинна бути продуманою і збалансованою, щоб дійсно стати ефективним інструментом впорядкування міжнародних потоків робочої сили.

Таким чином, інтеграція України у світовий ринок праці передбачає всебічне врахування тенденцій розвитку сучасної міжнародної трудової міграції, її форм та особливостей, механізму її державного регулювання.

Вимагає подальшого удосконалення чинне законодавство, державна міграційна політика, регіональна практика в даній сфері, система взаємодії між різними структурами, що мають відношення до протидії нелегальній міграції.

Список використаних джерел:

1. Чужданова М.В. Форми та напрямки сучасних міграційних процесів – понятійний апарат / Чужданова М.В. // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. – №2. – С. 120-123.
2. Ваврищук Н.Г. Міжнародна міграція робочої сили в контексті розширення Європейського Союзу: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 / НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин. – К., 2007. –20с.
3. Мамонова В.В. Сучасна міграційна політика України: вплив на соціально-економічний розвиток регіону / Мамонова В.В. // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. - №6. С. 149-153.
4. Збірник «Чисельність наявного населення України на 1 січня 2011 року» // Державний комітет статистики України. – К., 2011. – 112 с.
5. Клименко О. Моделювання та дослідження динаміки еміграції трудових ресурсів / Клименко О. // Банківська справа. – 2009. - №2. – С. 67-70.

Bibliography:

1. Chughdanova M. Forms and directions of modern migratory processes - concept vehicle / Chugh-

- danova M. // Foreign trade: jurisprudence and economy. – 2009. – №2. – P. 120-123. (Ukr.)
2. Vavryshuk N. International migration of labour force is in the context of expansion of European Union: thesis of dissertation ... candidate of economic sciences: 08.00.02 / National academy of sciences of Ukraine; Institute of world economy and international relations. – К., 2007. – 20 p. (Ukr.)
3. Mamonova V. Modern migratory policy of Ukraine: influence is on socio-economic development of region / Mamonova V. // Foreign trade: jurisprudence and economy. – 2009. - №6. P. 149-153. (Ukr.)
4. Quantity of present population of Ukraine on January, 1, 2011 // the State committee of statistics of Ukraine. – К., 2011. – 112 p. (Ukr.)
5. Klymenko O. Design and research of dynamics of emigration of labour resources / Klymenko O. // Banking. – 2009. - №2. – P. 67-70. (Ukr.)

Рецензент: Г.І. Брітченко
д-р екон. наук, проф., ДВНЗ «МДУ»

Стаття поступила 28.11.2011

УДК 81:33

© Сидоренко Е.Н.*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ, ПРАВОВАЯ И ИДЕОЛОГИЧЕСКАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ НОМИНАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В статье показано влияние экономических и политических трансформаций общества на номинационные процессы. Также уделено внимание правовой стороне создания наименований. Рассматриваются различные приемы коммерческого творчества, осуществляемые с учетом особенностей экономико-политической ситуации.

Ключевые слова: эргоним, эргонимика, номинационный процесс, коммерческое наименование, экономический фактор, политические трансформации, фирмонимия.

Сидоренко О.М. *Економічна, правова та ідеологічна обумовленість номінаційних процесів.* У статті показано вплив економічних і політичних трансформаций суспільства на номінаційні процеси. Також приділено увагу правовій стороні творення найменувань. Розглядаються різні прийоми комерційної номінації, здійснювані з урахуванням особливостей економіко-політичної ситуації.

Ключові слова: ергонім, ергономіка, номінаційний процес, комерційне найменування, економічний фактор, політичні трансформации, фірмонімія.

O.M. Sydorenko. *Economic, juridical and ideological grounds of nominative processes.* Principal reasons which predetermine the processes of moving of labour resources are considered, description of instruments of adjusting of international migratory processes is given at national level. The analysis of the state and peculiarities of international migration of labour force is carried out in Ukraine.

Keywords: international migration, labour potential, migratory policy, labour-market.

Постановка проблемы. Экономические и политические процессы в обществе способствовали появлению большого количества новых предприятий. Смысловая неоднозначность названий вызывает бесчисленное множество интерпретаций при декодировании их реципиентами. Обнаруживается необходимость сбора и систематизации многочисленных эргонимов, разностороннего изучения их структурных и функционально-стилистических особенностей, выявление общего и индивидуального в принципах номинации деловых объединений людей. В статье приняты следующие сокращения: Мар. – Мариуполь, Д. – Донецк, Гор. – Горловка, Дз. –

* ст. преподаватель, Приазовский государственный технический университет, г. Мариуполь